

WILLIAM KENT KRUEGER

ROMANAS

Sukrečianti ir vilties teikianti odiseja,
žygis ieškant namų ir savęs paties.

Booklist

Maloningoji žemė

*The New
York Times
bestselleris*

TYTO ALBA

ieškantiems
geros knygos

WILLIAM KENT
KRUEGER

*Maloningoji
žemė*

R O M A N A S

Iš anglų kalbos vertė
Jolita Parvickienė

VILNIUS 2021

William Kent KRUEGER
THIS TENDER LAND
Atria Books, an Imprint
of Simon & Schuster, Inc.,
New York, 2019

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinių, esančių bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

Copyright © 2019 by William Kent Krueger
© Jolita Parvickienė, vertimas į lietuvių kalbą, 2021
© „Tyto alba“, 2021

ISBN 978-609-466-536-3

PIRMA DALIS

DIEVAS YRA TORNADAS

PROLOGAS

PRADŽIOJE DIEVAS SUKŪRĖ dangų ir žemę, šviesą ir tamsą, sausumą, jūras ir visus jose gyvenančius gyvus padarus, paskui – vyrą ir moterį ir, manau, prieš eidamas ilsėtis, dar įteikė mums paskutinę dovaną. Kad neužmirštume viso šio dieviško grožio šaltinio, Jis davė mums pasakojimus.

Aš esu pasakotojas. Gyvenu name platano ūksmėje Gileado upės pakrantėje. Apsilankę provaikaičiai sako, kad esu senas.

– Senatvė – klišė, – sakau jiems, dėdamasis nusivylęs. – Žiauriai banali. Įžeidimas. Gimiau su saule ir žeme, su mėnuliu, planetomis ir žvaigždėmis. Kiekvienas mano esybės atomas čia buvo nuo pradžių pradžios.

– Melagis, – raukosi jie, bet žaismingai.

– Ne melagis. Aš pasakotojas, – primenu.

– Tai papasakok ką nors, – kaulija jie.

Manęs įkalbinėti nereikia. Pasakojimai – saldūs mano būties vaisiai, ir aš mielai jais dalijuosi.

Įvykiai, apie kuriuos ketinu jums papasakoti, prasidėjo ant Gileado krantų. Net jei užaugote šalies viduryje, veikiausiai jų neprisiminsite. Tai, kas nutiko 1932 metų vasarą, svarbiausia tiems, kurie visa tai patyrė, o mūsų liko jau nebedaug.

Gileadas – gražuolė upė, apaugusi tuopomis, kurios ir mano vaikystėje jau buvo senutėlės.

Viskas tada buvo kitaip. Ne paprasčiau ar geriau, tiesiog ki-

taip. Mes keliavome ne taip kaip dabar, ir daugumai žmonių Minnesotos Frimonto apygardoje pasaulis buvo apibrėžtas horizonto juosiamą jo dalimi. Jie ne ką daugiau už mane suprato, kad nužudęs žmogų amžiams pasikeiti. Jeigu tas žmogus atgyja, tu persimainai. Savo akimis regėjau ne tik šį stebuklą, bet ir daug kitokių. Tad, be daugelio išminties tiesų, per visus šiuos metus gyvenimas man atskleidė ir šią: atsiverk kiekvienai galimybei, nes širdis negali nieko geriau.

Papasakosiu jums apie seniai praėjusią vasarą. Apie žmogžudystes ir pagrobimą, apie šimtavardžių demonų persekiojamus vaikus. Apie narsą ir bailumą. Meilę ir išdavystę. Ir, žinoma, apie viltį. Pagaliau argi ne apie tai sudėti visi geri pasakojimai?

PIRMAS SKYRIUS

ALBERTAS DAVĖ ŽIURKEI VARDĄ. Pavadino Fariją.

Tai buvo senas padaras, pilkais ir baltais lopais išmargintu kailiuku. Beveik visada laikydavosi ankštos kameros pakampių, skuosdamas palei sienas į kertę, kur jam sutrupindavau sužiedėjusią bandutę – savo davinį. Naktimis paprastai jo nematydavau, tačiau girdėdavau tylų šnaresį, kai iš plataus įtrūkio tarp kampinių plytų bėgdavo per šiaudus, pakreiktus ant aslos, ir pačiupęs trupinį tuo pačiu keliu grįždavo atgal. Kai tik mėnuo būdavo tinkamas ir skaisti mėnesiena srūdavo per ilgą, siaurą plyšį, vienintelį langą, apšviesdama rytinės sienos akmenis, man kartais pavykdavo įžvelgti glotnaus Farijos kūnelio ovalą, blausiai sidabrinę kailiuko dėmę, ploną uodegą, besivelkančią padarėliui iš paskos tarsi vėluojanti mintis.

Pirmą kartą į tylos, anot Brikmanų, kambarį mane įmetė drauge su vyresniuoju broliu Albertu. Tąakt mėnulis nešvietė, mažytėje kameroje buvo tamsu kaip deguto statinėje, lovą atstojo plonas šiaudų čiūžinys ant purvinos aslos, o duris – didelis surūdijusios geležies stačiakampis su anga apačioje paduoti mitalo lėkštei, kurioje, be sudžiūvusios bandutės, nieko daugiau nebūdavo. Persigandau mirtinai. Paskui Benis Blekvelas, sijas iš Rosbado, mums papasakojo, kad Linkolno indėnų lavinimo mokykla anksčiau buvo karinis avanpostas, vadintas Siblio fortu, tuomet tylos kambarys naudotas kaip vienutė. Anomis die-

nomis joje kalindavo karius. Bet kai mudu su Albertu pakliuvo-
me į tą mokyklą, kameroje užrakindavo tik vaikus.

Tada apie žiurkes ničnieko nežinojau, buvau girdėjęs tik pasaką apie Hamelno žiurkių kerėtoją, padėjusį miestui atsi-
kratyti parazitų. Maniau, tai šlykštūs padarai, kurie viską ryja ir
gal suės net mus. Albertas, ketveriais metais vyresnis ir gerokai
išmintingesnis, man pasakė, kad žmonės labiausiai bijo to, ko
nesupranta, ir jeigu kas nors gąsdina, reikėtų apžiūrėti iš arčiau.
Tai nereiškia, kad nebus baisu, bet su pažįstamu baisumu su-
sidoroti lengviau nei su įsivaizduojamu. Užtat Albertas ir davė
žiurkei vardą, ir padaras tapo ne šiaip žiurke. Kai paklausiau,
kodėl Farija, jis atsakė, kad nusižiūrėjo vardą iš knygos „Grafas
Montekristas“. Jam patiko ją skaityti. O man patiko kurti savo
istorijas. Kai tik mane įmesdavo į tylos kambarį, šerdavau Fa-
riją trupiniais ir kurdavau pasakojimus apie jį. Paskaičiau apie
žiurkes nutrintoje „Britų enciklopedijoje“, paėmęs ją mokyklos
bibliotekoje iš lentynos, ir sužinojau, kad jos gudrios ir draugiš-
kos. Per ilgus metus, per tas daugybę naktų, kurias praleidau už-
darytas tylos kambariye, ėmiau laikyti tą padarėlį draugu. Farija.
Nepaprasta žiurke. Nepritapėlių bičiuliu. Tokiu pačiu tamsaus
Brikmanų kalėjimo belaisviu kaip ir aš.

Tą pirmą kartą nakvyne tylos kambariye mudu su Albertu nu-
baudė už tai, kad paprieštaravome poniai Telmai Brikman, mo-
kyklos direktorei. Albertui buvo dvylika, man aštuoneri. Linkol-
no mokykloje abu buvome naujokai. Po vakarienės – vandeningo,
beskonio troškinio, kuriame plaukiojo keli morkų, bulvių gabalė-
liai, kažkas žalio bei glitaus ir kumpio kremzlytė, – ponია Brikman
atsisėdo didelio valgomojo priešaky ir ėmėsi visiems vaikams pa-
sakoti istoriją. Po vakarienės ponია Brikman neretai imdavosi ką
nors pasakoti. Dažniausiai kokią istoriją, turinčią, jos galva, svar-
bų pamokymą. Paskui teiraudavosi, ar niekam nekilo klausimų.

Kaip vėliau ėmiau suprasti, ji tiesiog tuščiaagarbiškai stengdavosi parodyti, jog tai gera proga su ja pasikalbėti, užmegzti supratingo suaugusiojo ir protingo vaiko pokalbį. Tą vakarą ji pasakojo istoriją apie vėžlio ir kiškio lenktynes. Kai pasiteiravo, ar kas norėtų ko paklausti, pakėliau ranką. Ji nusišypsojo ir šūktelėjo man:

– Nagi, Odi?

Ji žinojo mano vardą. Net susijaudinau. Vaikų juk marios, tokia daugybė, kad nemaniau kada nors pajėgsias įsiminti visų vardus, o ji visgi prisiminė maniškį. Maniau, gal dėl to, kad buvau dar naujokas, o gal todėl, kad mūsų veidai didžiulėje salėje, pilnoje indėnų vaikų, buvo šviesiausi.

– Ponia Brikman, sakėte, jūsų pasakojimo esmė yra tokia: tinginystė – baisus dalykas.

– Iš tiesų, Odi.

– O aš manau, kad jo esmė, jog lenktynes laimi lėtas, bet užsispyręs.

– Nematau skirtumo, – jos balsas buvo griežtas, bet ne šiurkštus, dar ne.

– Tėtis skaitė man šį pasakojimą. Tai viena iš Ezopo pasakėčių. Ir jis sakė...

– *Jis sakė?* – dabar ji prabilo visai kitaip. Tarsi stengtusi iškosėti gerklėje įstrigusią žuvies ašaką. – *Jis sakė?* – ji sėdėjo ant taburetės aukščiau – taip, kad valgomajame visi galėtų ją matyti.

Dabar nuslydo nuo jos ir tarp ilgų stalų, prie kurių mergaitės sėdėdavo vienoje pusėje, o berniukai kitoje, patraukė link manęs su Albertu. Mirtinoje didžiulės salės tyloje net išgirdau, kaip senomis grindlentėmis gurgžda guminiai kulniukai jai artinantis. Šalia sėdintis berniukas, kurio vardo dar nežinojau, atšlijo tarsi stengdamasis pasitraukti toliau nuo tos vietos, kur žinojo netrukus trenksiant žaibą. Dirstelėjau į Albertą, o jis tik papurtė galvą, rodydamas, kad neprasižiočiau.

Ponia Brikman sustojo prie manęs.

– *Jis sakė?*

– T-t-taip, ponია, – atsakiau mikčiodamas, bet ne mažiau pagarbiai.

– Ir kurgi *jis?*

– B-b-betgi jūs žinote, ponია Brikman.

– Miręs, štai kaip. *Jo* daugiau nebėra, kad sektų tau pasakas. Dabar klausysiesi tik tų istorijų, kurias tau pasakosiu aš. Ir jos reikš būtent tai, ką pasakysiu aš. Supratai?

– Aš... aš...

– Taip ar ne?

Ji palinko prie manęs. Buvo liauna, dailiu ovaliu perlų spalvos veidu. Ir žaliomis akimis, dygiomis kaip jauni rožių kero spygliai. Ilgus juodus plaukus ji šukuodavo taip stropiai, kad šie guldavo kaip katės kailiukas. Kvėpėjo talku ir šiek tiek viskiu – tą kvapų derinį aš įsidėmėsiu ilgiems metams.

– Taip, – suvapėjau tyliau, nei apskritai kada nors šnabždėjau.

– Jis nenorėjo būti nepagarbus, ponია, – įsiterpė Albertas.

– Ar su tavim kalbėjau? – žalios, dygios kaip spygliai akys smigo į Albertą.

– Ne, ponია.

Ji atsitiesė ir nužvelgė valgomąjį.

– Dar yra klausimų?

Jau maniau – vyliausi, meldžiausi, – kad viskas baigėsi. Tačiau tą vakarą į miegamąjį atėjęs ponas Brikmanas pasišaukė mane, taip pat ir Albertą. Jis buvo aukštas ir lieknas, ir visai dailus, anot daugelio mokyklos moterų, bet aš temačiau jo akis – vien juodas lėliukes, ir man jis priminė dvikoję gyvatę.

– Judu, vyručiai, šiandakt miegosite kai kur kitur, – pasakė. – Eime.

Tą pirmąją naktį tylos kambaryje vargu ar sudėjau bluostą. Buvo balandis, ir iš abiejų Dakotų plynių pūtė žvarbus vėjas. Nė savaitė nebuvo praėjusi po mūsų tėvo mirties. O motina pasimirė dar prieš porą metų. Neturėjome Minesotoje jokių giminaičių, nė draugų, nieko, kas mus pažintų ir mumis pasirūpintų. Buvome vieninteliai baltieji indėnų mokykloje. Ar begalėjo būti blogiau? Tada išgirdau žiurkę ir likusias ilgas nakties valandas iki pat aušros praleidau prilipęs prie Alberto ir geležinių durų, prisitraukęs kelius po smakru ir liedamas ašaras, kurias matė tik Albertas ir kurios niekam, be jo, ir taip nebūtų rūpėjusios.

KETVERI METAI PRAĖJO nuo anos pirmosios nakties iki pastarosios, ką tik mano praleistos tylos kambaryje. Aš šiek tiek ūgtelėjau, šiek tiek pasikeičiau. Andainykštis išsigandęs Odis O'Banjenas, kaip ir mano motina su tėvu, seniai mirė. Tas Odis, kuriuo tapau, buvo linkęs maištauti.

Išgirdęs spynoje pasisukant raktą atsisėdau ant šiaudų čiužinio. Geležinės durys prasivėrė, ir vidun plūstelėjusi ryto šviesa akimirka mane apakino.

– Bausmė baigėsi, Odi.

Nors dar negalėjau įžiūrėti veido kontūrų, balsą atpažinau lengvai: Hermanas Folcas, senasis vokiečių, jis prižiūrėjo dirbtuves ir buvo berniukų auklėtojo padėjėjas. Vyras stabtelėjo tarpdury, trumpam užstodamas saulės šviesą. Žiūrėjo žemyn į mane pro storus akinių stiklus, o blyškus jo veidas buvo švelnus ir liūdnas.

– Ji nori tave matyti, – tarė. – Palydėsiu.

Folcas kalbėjo su vokišku akcentu ir vietoj v tarė f. Tad skambėjo taip: „Ji nori tave pamatyti.“

Atsistojęs sulanksčiau plonytę antklodę ir pakabinau ant sie-

noje įtaisyto virbo, kad ja galėtų pasinaudoti kitas į kamerą patekęs vaikas, bet žinojau, kad veikiausiai tai vėl būsiu aš.

Folcas uždarė už mūsų duris.

– Ar gerai miegojai? Kaip tavo nugara?

Paprastai prieš įmesdami į tylos kambarį prilupdavo diržų, ir praeitas vakaras nebuvo išimtis. Rumbus tebeperstėjo, tačiau nuo kalbų juk nepalengvės.

– Sapnavau motiną, – atsakiau.

– Dabar?

Tylos kambarys buvo paskutinis iš daugybės kamerų ilgame pastate, kuris kadaise buvo avanposto kalėjimas. Kitos kameros – buvusios kameros – buvo paverstos sandėliukais. Mudu su Folcu išėjome iš senojo kalėjimo ir per kiemą nužingsniavome prie administracijos pastato, dviaukščio raudonų akmenų statinio, įsprausto tarp didingų guobų, kurias pasodino pirmasis Siblio forto komendantas. Medžiai globė pastatą amžina paunksne, tad jis visada skendo tamsoje.

– Tai geras sapnas, ar kaip?

– Ji plaukė upe irklinėje valtyje. Ir aš sėdėjau valtyje, stengiausi ją pasivyti, norėjau pamatyti veidą. Bet kad ir kaip smarkiai irklavau, ji visąlaik tik tolo.

– Nepanašu į gerą sapną, – tarstelėjo Folcas. Vilkėjo švarų kombinezoną užsitempęs ant mėlynų darbinių marškinių. Didžiulės plaštakos, supjaustytos ir randuotos nuo darbo su mediena, kybojo prie šonų. Dešinės plaštakos pusės mažylio piršto trūko – neteko jo per nelaimę su juostiniu pjūkle. Už nugaros kai kurie vaikai jį pravardžiavo Seniu Keturpirščiu Su Puse, bet tik ne mudu su Albertu. Vokietis dailidė mums visada buvo malonus.

Mes užėjome į pastatą ir iš karto pasukom į ponios Brikman kabinetą, kur ji sėdėjo už didelio rašomojo stalo, nugara į akmeninį židinį. Šiek tiek nustebau pamatęs ir Albertą. Stovėjo greta

jos tiesus ir aukštas kaip kareivis, gavęs komandą „ramiai“. Be-reikšmiu veidu, tačiau jo akys buvo iškalbingos. Jos man sakė: *Atsargiai, Odi.*

– Ačiū, pone Folcai, – tarė direktorė. – Galite palaukti lauke.

Pasisukęs eiti, Folcas uždėjo man ant peties ranką – paprasčiausias gestas, bet buvau dėkingas už tai, ką jis išreiškė.

Ponia Brikman tarė:

– Aš nerimauju dėl tavęs, Odi. Jau imu manyti, kad tavo laikas Linkolno mokykloje beveik baigiasi.

Nelabai supratau, ką ji nori tuo pasakyti, bet nemaniau, kad ką nors blogo.

Direktorė vilkėjo juodą suknelę – regis, tai buvo jos mėgstama spalva. Nugirdau panelę Streton, kuri mokė muzikos, kartą kitai mokytojai sakant, kad ponia Brikman kaip apsėsta rūpinasi savo išvaizda ir mano, esą juoda spalva ją liekninanti. Matyt, tikrai lieknino, nes direktorė man panėšėjo ne į ką kitą, o į žarsteklį. Aistra šiai spalvai pelnė jai ir pravardę, kurią visi kartodavo, žinoma, kai ji mūsų negirdėdavo: Juodoji Ragana.

– Ar žinai, apie ką kalbu, Odi?

– Nelabai, ponia.

– Nors tu ir ne indėnas, šerifas paprašė mus priimti judu su broliu, nes valstijos našlaityne nėra vietų. Ir mes priėmėm jus iš širdies gerumo. Bet tokiam berniukui kaip tu, Odi, yra ir kitas pasirinkimas. Pataisos namai. Ar žinai, kas tai?

– Žinau, ponia.

– Ar norėtum būti tenai nusiųstas?

– Ne, ponia.

– Taip ir maniau. Taigi, Odi, ką dabar darysi?

– Nieko, ponia.

– Nieko?

– Nedarysiu nieko, dėl ko būčiau ten nusiųstas, ponia.

Ji padėjo plaštakas ant stalo, vieną ant kitos, ir išskėtė pirštus taip, kad šie ant poliruoto stalviršio panėšėjo į tinklą. Ir nusišypsojo man kaip voras, ką tik sučiupęs musę.

– Gerai, – tarė. – Gerai, – ir linktelėjo į Albertą. – Galėtum būti panašesnis į brolių.

– Taip, ponია. Pasistengsiu. Ar galėčiau atgauti armonikėlę?

– Ji tau labai svarbi, ar ne?

– Ne visai. Tiesiog sukiužusi armonikėlė. Man patinka groti. Neleidžia įsivelti į bėdą.

– Tėvo dovana tikriausiai?

– Ne, ponია. Tiesiog kažkur ją gavau. Nebeprišimenu kur.

– Keista, – tarstelėjo. – Albertas man pasakė, kad ją tau dovanojo tėvas.

– Matote? – atrėmiau, gūžtelėdamas pečiais. – Tokia neypatinga, kad nė neprišimenu, iš ko gavau.

Kiek pasvarsčiusi, ji pasakė:

– Puiku.

Iš suknelės kišenės išėmė raktą ir atrakinusi rašomojo stalo stalčių ištraukė armonikėlę.

Siektelėjau armonikėlės, bet ji atitraukė ranką.

– Odi?

– Klausau, ponია.

– Kitą kartą aš ją pasiilksiu. Ar supranti?

– Taip, ponია. Suprantu.

Atiduodama armonikėlę, ilgais pirštais palietė man plaštaką. Grįždamas į miegamąjį planavau prausykloje sumuilinti visą šarminį muilą, kad tik nusigremžčiau tą prisilietimą nors ir iki kraują.

ANTRAS SKYRIUS

- PATAISOS NAMAI, ODI, – tarė Albertas. – Ji nejuokavo.
- Ar aš įstatymą pažeidžiau?
- Toji moteris gauna, ko nori, – antrino Folcas.
- Tegu ją skradžiai, tą Juodąją Raganą, – atkirtau.

Išėję iš guobų paunksnės, patraukėme į didįjį kiemą, kuris kadaise buvo Siblio forto rikiuotės aikštelė. Tiesiai pietuose, kitapus didelio, žole apžėlusio stačiakampio, buvo virtuvė ir valgykla. Dauguma kitų mokyklos pastatų buvo išdėstyti palei visą perimetrą: mažiausių vaikų miegamieji, skalbykla, ūkiniai pastatai ir medžio apdirbimo bei stalių dirbtuvės, viena virš kitos. Atokiau stovėjo naujesnės statybos vyresnių auklėtinių miegamųjų namas ir pagrindinis mokyklos pastatas. Viskas sumūryta iš raudonojo akmens, skaldomo vietos karjere. Toliau buvo įrengti sporto aikštelė, vandens bokštas, garažas, kuriame stovėjo sunkioji technika ir mokyklos autobusas, dar stūksojo sandėlis ir senasis kalėjimas. Visą teritoriją juosė į šiaurę tekantis Gileadas.

Rytas buvo saulėtas ir šiltas. Vaikinukai, kuriems tądien teko dirbti kieme, jau plušo – šienavo žolę ir karpė ją palei takus. Keliuos mergaitės klūpėjo ant šaligatvių su kibirais ir šepetiais šveitė betoną. Kas taip plauna šaligatvius? Beprasmė kankynė – visi tą žinojome, bet taip buvo siekiama įkalti merginoms į galvas, kad jos visiškai priklausomos ir absoliučiai mokyklos kontro-

liuojamos. Jos pakėlė akis mums einant pro šalį, bet nė viena nerizikavo užkalbinti, nes ūkvedys, apsileidęs paniurėlis, pavarde DiMarkas, nė akimirkos nenuleido nuo jų sargios akies. Tai jis buvo atsakingas už rumbus man ant nugaros. Jei Linkolno mokykloje reikėdavo prilupti berniuką, paprastai tą darydavo DiMarkas ir mėgaudavosi kiekvienu odinio diržo kirčiu. Baigėsi gegužė ir pamokos mokykloje nebevyko. Daug Linkolno mokyklos mokinių vasarai išvyko namo pas šeimas į Minesotos, abiejų Dakotų, Nebraskos arba dar atokesnes rezervacijas. Vaikai, kurie, kaip Albertas ir aš, neturėjo šeimos arba kurių šeimos gyveno pernelyg vargingai ar buvo per daug palaužtos, kad juos atsiimtų, mokykloje gyveno kiaurus metus.

Miegamajame Albertas apiplovė rumbus man ant nugaros, o Folcas atsargiai patepė hamamelio tepalu, kurio visada turėdavo po ranka kaip tik tokiems sužalojimams. Aš nusiprausiau, o tada mes nuėjome į valgyklą. Akmenyje virš durų tebebuvo matyti išraižytas įrašas ŠĖRYKLA iš anų laikų, kai čia valgydavo kareiviai. Didesnės netiesos vadovaujant griežtai poniai Peterson, kuri turėjo pavalgydinti visus vaikus, ir būti negalėjo. Salės grindys, kad ir baisiai nuvaikščiotos, visada būdavo švariausiai iššluotos, be menkiausio trupinėlio. Po kiekvieno maitinimo stalų eilės būdavo nuplaunamos vandeniu su trupučiu chlorkalkių. Virtuvę ir kepyklą valdė tvirta ranka. Kartą girdėjau, kaip ponija Peterson skundėsi, kad amžiais trūksta pinigų nupirkti padoraus maisto, tačiau ji įstengdavo išsisukti su tuo, ką turėdavo. Tiesa, sriuboje būdavo daugiau vandens nei maisto kąsnelių, ir ji dažnai atrodydavo tarsi pasemta iš griovio, duona būdavo tokia kieta ir sunki, kad galėjai kone skaldyti akmenis (ji sakė, kad raugas per brangus), o mėsa, kai tokios būdavo, dažniausiai – vienos kremzlės, tačiau visi vaikai valgydavo tris kartus per dieną.

Kai užėjome į valgyklą, Hermanas Folcas prabilo:

– Turiu tau blogų naujienų, Odi. Bet ir keletą gerų. Pirmiausia blogos. Šiandien tave paskyrė dirbti Bledsou pievose.

Dirstelėjau į Albertą ir pamačiau, kad tai tiesa. Tikrai bloga naujiena. Kone panorau grįžti į tylos kambarį.

– O dar tu praleidai pusryčius. Bet tą jau žinai.

Pusryčiai būdavo patiekiami lygiai septintą. Folcas išleido mane iš kalėjimo aštuntą. Ne dėl savo kaltės, taip nurodė ponias Brikman. Dar viena bausmė. Šiandien jokių pusryčių.

Ir dar prieš sunkiausią darbą, kokį tik Linkolno mokyklos auklėtinis galėjo būti pasiūstas dirbti. Man parūpo, kokios gi gerosios naujienos.

Kone akimirksniu supratau. Iš virtuvės pasirodė Dona Kilnioji Vanagė su balta prijuoste ir tokia pat juoste plaukuose, nešina nuskilusiu baltu dubeniu, pilnutėliu kvietinės košės. Donai Kilniajai Vanagei buvo dvylika, kaip ir man. Ji buvo iš vinebagų genties Nebraskoje. Prieš porą metų atvyko į Linkolno mokyklą liesutė ir tyki, ilgais, į dvi kasas supintais plaukais. Kasas jai nukirpo, o kas liko, iššukavo tankiomis glindų šukomis. Kaip ir visiems naujokams, nuvilko skurdžius drabužius, visą nuprausė žibalu ir aprenge uniformine mokyklos suknete. Ji tada menkai kalbėjo angliškai ir vargu ar bent kartą nusišypsojo. Gyvendamas Linkolne supratau, kad tokios procedūros neišvengdavo nė vienas iš rezervacijos atvykęs vaikas.

Bet dabar ji droviai šypsojosi priešais mane dėdama dubenį ant stalo, o tada atnešė šaukštą.

– Ačiū, Dona, – tariau.

– Dėkok Folcui, – pasakė ji. – Jis susiginčijo su ponias Peterson. Pasakė jai, kad nusikaltimas versti tave dirbti tuščiu pilvu. Folcas nusijuokė.

– Mainais pažadėjau jai padaryti naują kočelą dirbtuvėje.

– Poniai Brikman tai nepatiks, – tarstelėjau.
– Jei ponia Brikman nežino, jai neskauda. Valgyk, – atšovė Folcas. – Paskui nuvešiu tave pas Bledsou.

– Dona? – pasigirdo balsas iš virtuvės. – Nedykinėk.

– Tu jau geriau eik, – patarė Folcas.

Mergaitė metė į mane paskutinį kartą mįslingą žvilgsnį ir dingo virtuvėje.

Folcas tarė:

– Valgyk, Odi. O aš eisiu pameilikausiu poniai Peterson.

Kai likome dviese, Albertas tarė:

– Ką tu sau, po galais, galvojai? Gyvatė?

Kibau į karštą košę.

– Aš čia niekuo dėtas.

– Žinoma, – purkštelėjo jis. – Kaip visada. Jėzau, Odi, dar žingsnis, ir tu išlėksi iš Linkolno.

– Ir nieko čia baisaus.

– Manai, pataisos namuose bus geriau?

– Blogiau būti nebegali.

Jis perliejo mane plieniniu žvilgsniu.

– Iš kur traukei tą gyvatę?

– Sakau tau, aš čia niekuo dėtas.

– Gali pasakyti man tiesą. Aš ne ponia Brikman.

– Tik jos pakalikas.

Užgavau jį ir jau maniau, kad gausiu į kuprą. Bet jis tarė:

– Ji savo dainavimą labai vertina.

– Turbūt vienintelė, – nusišypsojau, prisiminęs laukinį jos šokį, kai gyvatė peršliaužė per pėdą. Juodasis žaltys, visai nepavojingas. Tik šitaip išdaigauti būtų buvę per drąsu, nes tikrai būtų gavęs lupti. Net ir aš būčiau dukart pagalvojęs. Spėjau, kad roplys tiesiog atsitiktinai įsmuko iš lauko į valgyklą. – Lažinuosi, ji pridėjo kelnes. Visiems buvo juokinga.

– Bet diržų gavai tu ir naktį praleidai su Farija. O šiandien dar dirbsi Bledsou laukuose.

– Jos veido išraiška to verta.

Tai buvo ne visai tiesa. Žinojau, kad dar iki saulėlydžio pasi-gailėsiu leidžsis apkaltinamas. Rumbus ant nugaros nuo DiMar-ko diržo tebeperštėjo, o šieno dulkės ir mano paties sūrus pra-kaitas žaizdas dar labiau aitrins. Bet aš nenorėjau, kad Albertas, tas pasipūtęs visažinis, matytų mane nerimaujant.

Brolis tada jau buvo šešiolikmetis. Linkolno mokykloje iš-stypo. Buvo rausvaplaukis, nuolat vargo su neklusniu verpetu ant pakaušio ir, kaip dauguma rausvaplaukių, turėjo strazdanų. Vasaromis jo veidą nusėdavo gausybė dėmelių. Jis drovėjosi savo išvaizdos, manė keistai atrodantis. Tad stengėsi atsverti ją inte-lektu. Buvo sumaniausias iš mano pažįstamų, Linkolno mokyk-loje sumanesnio nepažinojo niekas. Ne itin sportiškas, bet jį visi gerbė už smegenis. Nepadoriai doras. Ir genai čia niekuo dėti, nes man buvo nusišvilpt į tai, ką Albertas vadino etika, o mūsų tėvas buvo truputį sukčius. Bet vos imdavom ginčytis dėl to, kas teisinga, o kas ne, mano brolis tapdavo kietas kaip uola. Ypač dėl to, kas, jo galva, yra teisinga. Šiuo atžvilgiu ne visada jam pritardavau.

– Kur šiandien dirbsi? – paklausiau tarp dviejų kupinų šaukštų.

– Padėsiu Konradui su technika.

O tai jau kita Alberto savybė. Jis buvo nagingas. Jo protas ga-lėdavo išgliaudyti tokią techninę kebeknę, kuri kitus priversda-vo krapštytis pakauši. Jį dažnai paskirdavo dirbti drauge su Badu Konradu, kuris Linkolno mokykloje buvo atsakingas už ūkio ir buities įrangą. Tad Albertas nusimanė apie vandens šildytuvus, siurblius ir variklius. Įsivaizdavau, kad užaugęs bus inžinierius ar panašiai. O pats dar nežinojau, kuo norėčiau būti. Žinojau tik tiek – kad ir kas būsiu, būsiu labai toli nuo Linkolno mokyklos.

Baigdamas grandyti likučius, išgirdau vaikišką balselį:

– Odi! Albertai!

Per valgyklą prie mūsų bėgo mažoji Emė Frost, o jai įkan-din žingsniavo motina. Kora Frost mokyklos mergaitės mokė namų ruošos – gaminti maistą, siūti, lyginti, puošti namus, o visus mus – skaityti. Buvo liekna, paprasta moterytė. Šviesiai rausvais plaukais, bet dabar niekaip neprisimenu, kokia buvo jos akių spalva. Nosis – ilga, riesta. Man visad buvo smalsu – gal jaunystėje buvo sulaužyta ir netinkamai sugijo. Ponia Frost buvo maloni, atjaučianti, ir nors ne visi vyrukai būtų ją pavadinę gra-žuole, man ji buvo miela kaip angelas. Visada galvodavau apie ją kaip apie kokį brangakmenį: gražus ne pats akmuo, gražu, kaip jis švyti šviesoje.

Kita vertus, Emė buvo gražutė mergytė tankių garbanų ku-peta – visai kaip našlaitėlė Enė iš juokingų paveikslėlių, ir mes visi ją mylėjome.

– Džiaugiuosi, kad tau davė valgyti, – tarė ponია Frost. – Ta-vęs laukia labai daug darbo.

Ištiesiau ranką pakutenti Emę. Sukikenuši ji žingtelėjo atgal. Pažiūrėjau į jos motiną ir liūdnei papurčiau galvą.

– Ponas Folcas man sakė. Dirbsiu Bledsou pievose.

– *Turėjai* dirbti ponui Bledsou. Man pavyko pakeisti tavo pa-skyrimą. Šiandien dirbsi man. Judu su Albertu ir Moze. Reikia apeiti mano daržą ir sodą. Ponas Brikmanas ką tik patvirtino man leidžiantis pasiimti jus visus tris. Baik pusryčiauti, ir važiuojam.

Prarijau likučius ir nunešęs dubenį į virtuvę paaiškinau po-nui Folcui, kas įvyko. Jis grįžo su manimi prie stalo.

– Privertėt Brikmaną apsigalvoti? – paklausė vokietis aiškiai nustebeš.

– Virpteli blakstienomis, pone Folcai, ir tas vyras išsilydo kaip sviestas ant grotelių.

Gal ir taip, bet ji nebuvo gražuolė. Numaniau, kad įveikė jį širdies gerumu.

Folcas mestelėjo:

– Odi, tai nereiškia, kad šiandien tau nereikės uoliai dirbti.

– Aš dirbsiu itin uoliai, – pažadėjau.

Albertas pridūrė:

– Aš tuo pasirūpinsiu.

Valgyti vaikai į valgyklą ateidavo pro skirtingas duris: mergaitės – pro rytines, berniukai – pro vakarines. Tą rytą ponias Frost išsivedė mus pro berniukų duris, kurių pro administracijos pastato langus nebuvo matyti. Sumečiau, ji nenorėjo, kad Telma Brikman mus pamatytų ir atšauktų vyro sprendimą. Mat visi žinojo – nors ponas Brikmanas ir mūvi kelnės, bet su kiaušiais jo žmona.

PONIA FROST DULKĖTĄ savo T modelio pikapą pasuko keliu, vingiuojančiu palei Gileadą, į Linkolno miestelį, įsikūrusį už pusmylio į rytus nuo mokyklos. Emė įsitaisė kabinoje greta jos. Mudu su Albertu sėdėjome atvirame kėbule. Pravažiavome aikštę, kurioje stovėjo Frimonto apygardos teismo rūmai, kriauklės formos scena ir dvi patrankos, iš kurių Pilietinio karo metais šaudė pirmasis Minesotos savanorių pėstininkų pulkas. Aplink aikštę buvo matyti daug automobilių, bet 1932-aisiais ne kiekvienas ūkininkas įstengė nusipirkti mašiną, tad netrūko ir vežimų, kinkytų arkliais, kurie dabar mindžikavo prie baslio. Prariedėjome Hartmano kepyklą, ir aš užuodžiau kvepiant šiltą duoną, tą raugintą, kurios kąsdamas neišsilaužai dantų. Nors ir prisikimšau košės, aromatas vėl sužadino alkį. Važiavome pro miesto policijos nuovadą, ir ant šaligatvio stovintis pareigūnas kilstelėjo kepurę, sveikindamasis su ponias Frost. Jis nužvelgė

mudu su Albertu, ir tas įdėmus žvilgsnis priminė man ponios Brikman grasinimą pataisos namais – nors dėjausi, kad man nė motais, iš tikrųjų labai išsigandau.

Už Linkolno visa žemė buvo suarta plūgais. Dardėjome žvyrkeliu, vingiuojančiu tarp laukų, kuriuose iš juodos dirvos lygiomis eilėmis dygo žali kukurūzai. Skačiau knygoje, kad kadaise čia visur buvo prerijos, žolė augo aukštesnė už žmogų, o derlinga dirva siekė penkiasdešimt pėdų gylio. Vakaruose kilo Bizonų kalnagūbris, ilga virtinė žemų nederbamų kalvų, o už jų plytėjo Pietų Dakota. Rytuose, kur traukėme mes, žemė buvo lygi, ir aš iš tolo mačiau plačias nušienautas pievas, kurios priklausė Hektorui Bledsou.

Linkolno indėnų lavinimo mokyklos berniukai Hektorui Bledsou ir daugumai kitų nemokamos darbo jėgos ieškančių ūkininkų šiose apylinkėse buvo teisėtas pasipelnymo šaltinis. Darbas buvo laikomas „ugdymo“ dalimi. Išmokome tik tiek, kad geriau mirti nei ūkininkauti. Dirbdavome alinančius, purvinus darbus – mėžėme galvijų gardus arba liuobėme kiaules, skainiojom kukurūzų viršūnes arba kapojom durnaropes, ir visada plieskiant negailestingai saulei, tačiau dirbti per šienapjūtę Bledsou pievose buvo blogiausia. Visą dieną plūkiesi su didžiuliais spudulais, srūdamas prakaitu aplimpi šieno dulkėmis, o tada visur niežti taip, tarsi būtum milijono blusų sukąstas. Ir jokios pertraukos, išskyrus priešpiečius – ir tai paprastai tegaudavai sausą sumuštinį ir saulės sušildyto vandens. Pas Bledsou siųsdavo didesnius, vyresnius vaikus, arba tokius kaip aš – keliančius Linkolno mokyklos darbuotojams rūpesčių. Kadangi nebuvau toks stiprus kaip vyresni berniukai, užkliūdavau ne vien Bledsou. Kiti vaikai skųsdavosi, kad nesusidoroju. Jei dirbdavo, Albertas apgindavo mane nuo bėdų, bet jis buvo Juodosios Raganos numylėtinis ir pas Bledsou jį siųsdavo retai.

Ponia Frost įvažiavo į lauką, kur nupjauta ir išdžiūvusi liucerna gulėjo pradalgėmis, besidriekiančiomis, regis, iki pat horizonto. Bledsou sėdėjo traktoriuje ir tempė presą. Keli vaikinai šakėmis metė šieną į presą; kiti eidami iš paskos kėlė spudulus nuo žemės ir krovė į Bledsou sūnaus Ralfo, visomis prasmėmis tokio pat bjauraus kaip ir jo senis, vairuojamo sunkvežimio kėbulą. Ponia Frost sustojo priešais traktorių ir palaukė, kol Bledsou privažiuos. Šis užgesino variklį ir nusiropštė nuo sėdynės. Dirstelėjau į vaikus, bemarškinius, pasrūvusius prakaitu kaip nešuliniai mulai, nugeltusiais nuo dulkių plaukais. Veiduo-se perskaičiau iš dalies palengvėjimą, kad kelias minutes gali pailsėti, iš dalies neapykantą, nes mudu su Albertu nesigaluojam kartu su jais, ir supratau juos.

– Labas rytas, Hektorai, – džiaugsmingai pasisveikino Ponia Frost. – Ar gerai sekasi?

– Sekėsi, – burbtelėjo Bledsou. Kitaip nei dauguma vyrų, jis nenusiėmė didelės šiaudinės skrybėlės moters akivaizdoje. – Norėjai ko nors?

– Vieno iš tavo jaunuolių. Ponas Brikmanas man jį pažadėjo.

– Kad ir kas jis, Brikmanas pirmiau pažadėjo jį man.

– O paskui apsigalvojo, – atkirto ji.

– Nepaskambino man, kad įspėtų.

– Ir kaipgi jis pasiektų tave šiuose laukuose?

– Galėjo paskambinti šeimininkei.

– Gal padaryk ilgesnę pertraukėlę ir važiuokim pas tave į namus paklausti Rozalindos?

Tai būtų prariję gerą pusvalandį. Mačiau, kaip viltingai to laukia Linkolno auklėtiniai, sukritę prie preso.

– O gal pasikliausi mano, kaip damos, žodžiu?

Kone mačiau, kaip Bledsou smegenys iš lėto virškina klausimą. Jei nenori vadinti jos melage, turi nusileisti. Visa jo juoda,

susitraukusi sieliūkštė stojo piestu, bet jis negalėjo užginčyti šios moters, mokytojos, našlės, žodžio. Buvo aiškiai matyti, kaip jos nekenčia už tai.

– Kas jis? – paklausė.

– Mozė Vašingtonas.

– Kad jį kur velniai! – dabar Bledsou nusiplėšė šiaudinę skrybėlę ir įtūžęs šveitė žemėn. – Jis geriausias iš visos šutvės.

– O dabar bus mano šutvėje, Hektorai, – ji pažvelgė į vaikina, stovintį ant preso ir prieš tai šėrusį jį šienai. – Moze, – šūktelėjo jam. – Vilkis marškinius, važiuojam su manimi.

Mozė čiupo marškinius ir mitriai nušoko nuo agregato. Nūrisnojęs prie T modelio, lengvai liuoktelėjo į kėbulą ir klestelėjo prie mūsų su Albertu, atsirėmusių nugaromis į kabiną. Ženklaais pasisveikino: *Labas*, o aš ženklais atsakiau: *Tau pasisekė, Moze*. Jis pataisė: *Mums pasisekė*, – ir ore nubrėžė ratą, apimantį mane su Albertu ir jį.

Ponia Frost pasakė:

– Ką gi, regis, jau turiu, ko atvažiavau.

– Kur jau ne, – suniurzgė Bledsou ir pasilenkė pasiimti skrybėlės.

– A, ir jei norėtum, štai leidimas, kurį man parašė Brikmanas, – padavė popieriaus lapą Bledsou.

– Galėjai iš karto man jį duoti.

– O tu – patikėti mano žodžiu. Geros dienos.

Važiudami iš lauko matėme, kaip Bledsou vėl įsiropštė į traktorių ir pajudėjo palei ilgą sausos liucernos pradalgę, o Linkolno auklėtiniai palinko prie nepavydėtino darbo.

Mozė greta manęs plačiu mostu padėjojo rytmečio saulei ir vėl ženklais parodė: *Mums pasisekė*.

– O kaip aš? Ko aš noriu?

– Su tavimi paprasčiausia iš visų, Odi. Tu visada norėjai vienintelio dalyko – namų.

Paul Dimdorf nuotr.

WILLIAM KENT KRUEGER (Viljamas Kentas Kriugeris, g. 1950) – JAV romanistas ir detektyvų autorius, apdovanotas daugeliu literatūros premijų. 2019 m. lietuviškai išleistas jo romanas „Kasdienė malonė“, sulaukęs didelio susidomėjimo. Naujausias jo kūrinys – kvapą gniaužiantis epas „Maloningoji žemė“, sužavėjęs ir kritikus, ir skaitytojus.

1932 metų vasara, Didžiosios depresijos, nevilties ir skurdo laikai. Netekę tėvų broliai Albertas ir Odis O'Banjenai patenka į niūrų Linkolno indėnų internatą. Kilęs tornadas sugriauna viltį turėti naujus namus, tad broliai su dviem likimo bičiuliais sėda į kanoją ir nepažįstamomis upėmis leidžiasi į visišką nežinomybę. Jie nė nenutuokia, kiek iššūkių, pavojų ir apreiškimų jų laukia, kaip ši odisėja juos pakeis, kur nuves ir ką jiems duos.

Tai sukrečianti saga apie draugystę, pakeliančią bet kokius išbandymus, apie šeimą, kuri yra geriausia atrama, ir apie paiešką namų, kurie yra ten, kur širdis. Čia viskas kitaip nei atrodo, verčiasi aukštyn kojom, kai mažiausiai tikiesi, o detalės užima kvapą. Ši istorija apie tai, kaip išlikti, kai pasaulis atstūmė, nusiuko ar net atsigręžė prieš, ir apie šviesiąją žmogaus pusę, padedančią nepamesti kelio ir tamsiausią naktį.

Jei jums patiko „Kur gieda vėžiai“, Williamo Kento Kruegerio „Maloningoji žemė“ tiesiog pakerės savo nuoširdumu. – PARADE

ISBN 978-609-466-536-3

TYTO
ALBA

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt